

Proverbiis non solum plurimum salis ac veniuntis ad gratiam, sed sæpe etiam multum acuminis atque ponderis inest, ad impellendas hominum voluntates. Docent hoc, præter alia, etiam illa virorum clarissimorum elogia, quibus ipsi hodieque vel antiqua, vel recenti memoria, ab aliis dignoscuntur. Exemplo nunc fit nobis

I. *Julius Aufonius*, Medicus, Dec. Magni Aufonii, Poëta, pater, qui apud Aquitanos in summa vivebat autoritate. Neque illi ambigebant de eo jactare: *Quemadmodum Aufonius neminem sibi proposuit imitandum: ita Aufonium nemo nunc potest imitari.* (a) Inerat illi viro singulare ingenium in percensendis moribus hominum, neque minus se magna solertia, quam alios ad lancem accuratam appendebat; non secus sua, quam aliorum facta ad Lydium lapidem vocabat. Nolebatque discendæ eloquentiæ operam prolixam sumere, satius esse prætendens, si moribus antiquorum hominum, prudenter vitam agitantium, vivamus, quam si tantum lingua eorum & arte sermonem fingamus. (b) Beatum vero prædicabat eum, non qui haberet, quæ cuperet; sed qui non cuperet, quæ non haberet. Quod scitum omnium in ore versabatur. Sic igitur inimitabilis ratio vitæ in Aufonio Aufonium aliis admirabilem effecit.

II. Invaluit de Beda, Anglo-Saxone, crebris rumoribus tale præconium: *Hominem in extremo orbis angulo natum esse, qui universum orbem suo ingenio perstringeret.* (c) Bedam literati omnes supra seculi sui captum esse doctum existimant. Sed doctrinam multo admirabiliorem decora pii Præconis Dei fecerunt, constantia fidei, sanctitas morum, innocencia vitæ. Nam (verba sunt Bernhardini Sacci) vitæ modestia ac gravitate, studio literarum, & scribendi peritia, denique vivendi diuturnitate, super omnes illius seculi homines insignis fuit Beda: a gravitate enim morum & modestia Venerabilis nuncupationem consecutus est. Idem meditandis scripturis operam impendens, plurima volumina non Theologica tantum, sed Philosophica ac Historica inter decumanos barbariæ fluctus doctissime conscripsit. (d) Auxit postea viri tanti desiderium studiorum defectus, artiumque sterilitas. Namque, eo mortuo, simul rerum gestarum omnis pene notitia sepulta videbatur, usque ad tempora Guilielmi Malmesburiensis. Pigro succedente pigriore, multo tempore in tota insula Anglorum literarum fervor deserbuit. (e) Itaque Bedæ fulgor, sub tantis crepusculis, vicinarum gentium magis præstringebat oculos.

III. De *Chryssippo*, Solenti Philosopho, plerique suo ævo dixerunt: *Si apud Deos usus esset Dialecticæ, non futuram aliam, quam Chryssipæam.* Quo Chryssippus ingeniosissimus idemque acutissimus evaderet orator, penu quodam inveniendæ orationis, & cornu Amalthææ variarum cogitationum, rationum, sententiarumque sibi paravit, exactissimam in dialecticis cognitionem. *πλεονάσας δὲ τοῖς πράγμασι, τὴν λέξιν ἢ κατὰ ὄρωσις*, teste Laertio, h. e. veruntamen cum rebus abundaret, dictionis laude caruit. (f)

IV. *Martinus Chemnitius* in parem ferme cum Martino Luthero census venit; quippe de quo illud dictum innotuit: *Non stetit Martinus prior, (Lutherus) nisi venisset posterior (Chemnitius).* Quemadmodum enim Lutherus sacra verbi divini autoritate semper usus est, eamque omnibus traditionibus Pontificiorum magno animo opposuit: ita Chemnitius eodem robore Achilleo veritatis inimicos ausu quodam heroico impugnavit, vitæ. Quin & concilii Tridentini palladium, in quo cardo rerum sacrarum verti videbatur, sic infregit, ut adversarius se victum convictumque sentiret. Durante enim adhuc illo concilio, Theologiæ Jesuitarum brevem quidem illum, sed nervosum libellum objecit. Cumque Andradius Lusitanus cum refutare aggrediretur: tunc Chemnitio oblata erat occasio scribendi illud insigne, suoque fundamento firmiter superstructum, totque doctissimorum virorum per universam Europam calculus

(a) Magiri Eponymol. Crit. p. 35. (b) Jos. Scaliger. l. 2. Aufon. lect. c. ult. (c) Kōnig. Biblioth. vet. & nov. (d) Histor. l. 10. c. 12. (e) Camdenus p. 340. (f) In vita ejus l. 7. p. 111, 297.

culis approbaturum opus, quod Examen concilii Tridentini appellatur, (g) Quo factò, editis præsertim aliis laboribus, Principes eum magnis desiderijs suum esse voluerunt, suisq; interesse consilijs, Daniæ Rex Fridericus, Ludovicus Palatinus, Augustus Saxo, Johannes Georgius Brandeburgicus, Johannes Marchio Brandeburgicus, Albertus Borussiae, Julius Brunsvicensis, ordines Evangelici Austriae, aliæque respublicæ: quo ejus consilijs freti pupillam oculi sui, i. e. fidem illibatam, atque ab erroribus omnibus repurgatam servarent, tuerentur, propugnarent. (h) Non parum ei ad tales conatus, insignemque præstantiam profuit Bibliotheca Prutenica, cui aliquandiu, nutu Principis Alberti, præficebatur, librorum biblicorum perfectio, versionum collatio. Usque adeo literis & sapientiæ præceptis munitum esse oportet eum, qui rerum sacrarum curam cum laude suscipere ac sustentare cum laude cupit.

V. *Euclides junior*, Megarensis Geometra, apud veteres hanc eulit gloriam, ut nunquam deceptus esse perhiberetur. Urut enim multi ante eum Geometriæ in vigilarunt; hic tamen primus, imperante Ptolemæo II. seu Philadelpho, omnium Græcorum omnia collegit, collecta digessit, quæque negligentius probarentur, accuratissime demonstravit. (i) Alexandria autem scholam publicam aperuit, quæ vel ex eo celebratur, quod, ab Euclidis hujus ætate usque ad tempora Saracenicæ, haut facile aliquis mathematicum studiosus inventus fuisse dicitur, quin vel patria fuerit Alexandria, vel Mathesi certe illic animum applicuerit. Hinc Euclides, propter mensurarum spatia, digitis laxatis, in Prytaneis, depingebatur. Nostroque seculo Euclideanæ methodus innotescere denuo & in lucem prodire cepit, ex quo Eberhardus Weigelius Analytici Aristotelis ex Euclide restitutam, præclara opera, investigavit, & publici juris fecit. Eius enim ingenio cæteri Euclidei se multum debere ultro fatentur. (k) Quid tamen celeb. Sturmius in admirando opere Euclidis censura dignum putet, historia literaria præsentis ævi curioso lectori jamdudum monstrare potuit.

VI. *Jocantes Græci de sene Hermogene* ingeminabant: *ἡμῶν γένος ἔστι πρῶτον ἀπὸ γέροντος, ἔνδε δὲ γέροντος καίς*, Hermogenes inter pueros senex, inter senes puer. Vix annum ætatis vigesimum quartum ingressus, cum dicendi præcepta ingeniosissime tradidisset, & Marcus Imperator eum docentem (tum autem agebat hic annum decimum sextum) audivisset: in tam contumacem stuporem incidit, ut eum omnium literarum caperet oblivio. (l) Sicrosa suaviter olens præmature marcuit: & quod præcoces fructus fulerat ingenium, in sterilitatem deplorandam lapsus est.

VII. *Si Lira non hysset, totus orbis delirasset*, tritum fatis eruditorum ore proverbium. (m) Hærens adhuc Lira, vel, ut alii scribunt, Lira inter Judæos, Samuel Lexita nominabatur; postea conversus ad fidem Christianam, Nicolai nomen, & a patria Lira, Brabantia oppido, Lirani fortitus est. Magnam vero exultationem viro Hebraicarum literarum peritia conciliavit, quæ illa tempestate rara avis, & nigro cygno simillima. Unde eum sæpenumero doctorem venerabilem salutari legas. Taceo ejus opera reliqua; vel commentatione in univèrsam Scripturam sacram præ alijs maxime enituit, magnique cepit passim æstimari: ut non absque fecunditate liras duxisse in spatiosissimis rerum sacrarum campis videretur.

VIII. *Ubi Philippus, ibi Witteberga*, Vulgarum dictum de Philippo Melanchthone circumferebatur. Originem huic proverbio transfugatio dedit. Cum enim apud Wittebergenfes pestilentiæ grassaretur, & Melanchthon se ibi non satis tutum videret: Jenam duabus vicibus migravit, magno comitatu Musarum eum sequente. (n) Scilicet communis Præceptor Germaniæ & Philomela (ita audiebat passim) non poterat non cantionum suavissimarum amantes secum trahere comites, tantumque

(g) Spizel. Amphite. honor. p. 1. 1. (h) Adamus in vitis Theol. p. 572. f. (i) Voss. d. Scient. Mathematic. c. 15. m. 1. (k) Conf. Grammat. Euclid. Vinhold. it. Geograph. Euclid. (l) Philostrat. in Sophistis. (m) Osiander, Epit. Hist. Eccles. cent. 14. l. 2. c. 7. (n) Zeumerrivit. Prof. Theol. Jen. p. 1. 1.

inftar in eo tunc erat, ut jam non doctor, non Professor Academiae; sed ipsa Academia haberetur; ac si ejus humeris, tanquam Atlantis celum, doctrina publica in monte Vitkindi niteretur. Lege sis vitam ejus a Camera-rio descriptam. Fortassis uno in homine torum collegium appareret: nisi quod ad postremum se deserens Philippus, anteriorem & posteriorem Melanchthonem monstrofa genitura ex se genuit. (e)

IX. *R. Moses Ben Majmon*, vulgo Moses Maimonides, Cordubensis, quod callebat linguam Hebraicam, Chaldaicam, Arabicam, Turcicam, Græcam; gnarus & Philosophiæ, Theologiæ, Jurisprudentiæ & Medicinæ erat: meruit hanc de se prædicationem, ut vulgare fieret de eo: משה בר משה כהן מדינה i. e. a Mose (Propheta) usque ad hunc Mosen, non surrexit, sicut Moses (Maimonides). (p) Quodque Plinius olim Diodoro Siculo tribuit: primum illum inter suos defuisse nugari: id, iudice Casaubono, quadrabit ad Judæum hunc: utpote qui fato quodam & forte nascendi primus solusque in sua gente intellexit, quid hoc sit, non ineptire. (q) Dignum quoque Judæi judicarunt, quem honoris gratia primis literarum notis רמב"ם Ra M. Ba M. i. e. Rabbi Mosen Bar. Maymon vocent: Dignum, cui נשר מדינה magna æquival nomen a suis imponatur; Dignum, qui נר ישראל he, lucerna Israël is appelleretur.

X. Celebre de Origine vetustatis iudicium extat: *Ubi bene, nemo melius; ubi male, nemo pejus.* (r) Manifestum eruditionis Origenicæ, pariter & infirmitatis testimonium, de quo Pappus inquit: Origenes cum doctissimus vir esset, & in explicandis scripturis sacris plurima elaboraret, varia Ethnicorum Philosophorum dogmata Christianorum & Apstolicorum præceptorum simplicitati admiscuit; Allegoriis multiplicibus, quæ curiosis ingeniis mirum in modum placebant, Scripturam passim depravavit. Atque id Allegoriarum & novorum sensuum studium ita præcipitem eum egit, ut post multos utilissimos Ecclesiæ præstitos labores, plus deinde nocuerit, quam antea profuerit Ecclesiæ. (s)

XI. Vulgo hoc de Paulo isto fertur: *Si Bartolus non esset; esset Paulus.* Natus hic in castro Minervæ, oppido Calabriae, quod nunc Castro nuncupant. Nec degener Minervæ filius, cujus studio femet ita feliciter confeceravit, ut, editis Confiliis, & Commentario in codicem, sempiternam, sui famam reliquerit, atque, ob brevitatem rationumque decidendi inventionem tyronibus juris maxime commendandus videatur. (t)

XII. Græci quoties sententiam ferre de Philone, Hispalensi, vellent, aiebant lingua sua ἢ πλατων φιλονίζης, ἢ φιλων πλατωνίζης, i. e. Aut Plato philonizat; aut Philo platonizat. Adeo, summus imitator Platonis Philo exitit. (u) Adeo ob sublimem & excelsum docendi genus, Platonis vel magister, vel discipulus, certe æmulus visus est; verbis copiosus, sententiis locuples, in divinis scripturis explicandis altus atque in sublime volitans. (w)

XIII. Plato, ille Athenienfis Philosophus, hunc de se sermonem disseminavit: *Si Jupiter Græce loqui vellet, Platonis lingua usus esset.* (x) Præmittit rationem Cicero noster: Quis, inquit, uberior in dicendo Platone? Jovem sic ajunt Philosophi, si Græce loquatur, loqui. (y) Mihi certe Platonis dictio & genus orationis Ciceronianum, & Ciceronis Platonium videntur. Nescires, utrum Plato Ciceronem, an hic Platonem fuerit imitatus: nisi temporum ratio Platonis ætatem Tulliana vetustiore probaret. E discipulis nostris

JOHANNES GEORGIUS WINCKELMANN, Neukirchensis.

AUGUSTUS FRIDERICUS ENGELMANN, Glauburgiensis, prior quidem Chemnitii, posterior vero Melanchthonis vitam, juxta artes Vossianas, stilo Latino descripserunt, quos propterea die crastino audiendos, idque his literis more recepto indicandum putavi. P. P. Cygnæ d. XV. Octobr. MDCCVIII.

(e) c. l. Melanchth. Camer. (p) Drusius in not. ad lib. d. nomine Tetragrammat. p. 58. Dilherr. Elect. l. 1. c. 5. (q) Canæus d. rep. Hebr. l. 1. p. 12. (r) Sculteti Medulla Theol. Patr. Pars. l. 1. c. 1. (s) Hist. Eccl. p. 457. (t) Welenbecius d. judic. jur. rect. instit. p. 141. (u) Pelusiot. l. 3, ep. 81. (w) Euseb. Hist. Eccl. c. 17. (x) Val. Max. lib. 8. c. 7. extern. 3. (y) Cic. d. clar. Orat. c. 21.

Fk. 134
106

IIa
782

AD

**AUDIENDAS EXERCITATIONES
DISCIPULORUM NOSTRORUM,
INFRA NOMINATORUM,
IN AUDITORIO MAJORI,
DIE CRASTINO,
HORA MATUTINA NONA,
INSTITUENDAS,
SIMULQUE GRATULATIONEM,
NOBIL. AMPL. EXCELL. CONSULTISSIMOQUE,**

SENATUI

HUIUS URBIS,

DE REGIMINE PRÆTERITI ANNI FELICITER GESTO,

FACTAM,

**VENERANDOS DNN. INSPECTORES,
PATRONOS, FAUTORES ATQUE AMICOS**

NOSTROS,

LITERIS PRÆSENTIBUS,

OFFICIOSE INVITAT

M. GEORGIUS ANDREAS *Binbold* RECTOR.

CGNEÆ,

LITERIS FRIDERICIANIS.

